

Sygnatura akt I C 752/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2015 r.

Sąd Rejonowy w Ostrołęce I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Anna Domian
Protokolant:	st. sekr. sądowy Agnieszka Radecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 kwietnia 2015 r. w O.

sprawy z powództwa **T. Z.**

przeciwko **E. Z.**

o ustalenie nieważności umowy

orzeka:

1. oddala powództwo;
2. nakazuje pobrać od powoda T. Z. na rzecz Skarbu Państwa Kasy Sądu Rejonowego w Ostrołęce kwotę 500 zł tytułem brakującej części opłaty od pozwu;
3. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSR Anna Domian

Sygn. akt I C 752/14

UZASADNIENIE

W dniu 6.8.2014 r. T. Z. wniósł pozew przeciwko E. Z. o ustalenie nieważności umowy z 23.10.1995 r. rozszerzającej wspólność majątkową małżeńską stron, w części rozszerzającej wspólność majątkową małżeńską E. Z. i T. Z. na nieruchomości oznaczoną nr (...), położoną w miejscowości K. gm. O., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Ponadto powód wniósł o ustalenie, iż wskazana nieruchomość stanowi wyłączną własność T. Z..

W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 25.5.1983 r. jego matka – Z. Z. darowała mu ww. nieruchomość zastrzegając, że jej wolą jest, by darowana nieruchomość stanowiła majątek odrębny obdarowanego. Następnie, w dniu 23.10.1995 r. T. Z. i E. Z. zawarli małżeńską umowę majątkową rozszerzającą wspólność majątkową małżeńską m.in. na nieruchomości o nr działki (...). Powód powołując się na treść art. 49 § 3 k.r.o. (w brzmieniu obowiązującym w dacie rozszerzenia wspólności majątkowej) wskazał, iż umowa ta jest sprzeczna z wolą darczyńcy i sprzeczna z prawem i z tego względu jest nieważna.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania. Pozwana zarzuciła brak interesu prawnego T. Z. do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie, wskazując iż przysługuje mu dalej idące roszczenie niż to, z którym wystąpił. Podniosła też, że nie zachodzą okoliczności, które w oparciu o art. 49 § 3 k.r.o. (w brzmieniu sprzed nowelizacji) pozwalałyby na stwierdzenie nieważności umowy z 23.10.1995r. Wskazała, iż kwestia ważności przedmiotowej umowy była już przedmiotem rozważań Sądu obu instancji w sprawie tutejszego Sądu sygn. akt I C 809/13 i zachowuje aktualność również w niniejszej sprawie.

Zarządzeniem z 13.10.2014 r. (k. 30) pozew został zwrócony w zakresie żądania ustalenia, że nieruchomości nr działki (...) stanowi wyłączną własność powoda.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 25.5.1983 r. Z. Z. zawarła z T. Z. umowę darowizny, na mocy której darowała mu nieruchomość położoną w miejscowości K. gm. O. o nr ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,14 ha. W treści § 4 umowy Z. Z. oświadczyła, że wolą darczyńcy jest aby przedmiotowa działka stanowiła majątek odrębny obdarowanego. (**dowód:** akt notarialny umowy darowizny k. 23-24)

W dniu 23.10.1995 r. T. Z. i E. Z. rozszerzyli ustawową wspólność majątkową m.in. na nieruchomość nr ewid. działki (...), położoną w miejscowości K. gm. O., stanowiącej uprzednio majątek osobisty T. Z..

(**dowód:** akt notarialny umowy o rozszerzenie ustawowej wspólności małżeńskiej z dnia 23 października 1995 r. Rep. A nr (...) – k. 25 – 26)

Sąd Rejonowy w Ostrołęce prowadzi księgę wieczystą nr (...) m. in. dla nieruchomości położonej w K. o nr ewidencyjnym działki (...). (bezsporne)

Z powództwa T. Z. toczyła się przed Sądem Rejonowym w Ostrołęce pod sygn. I C 809/12 sprawa o usunięcie niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym. W sprawie I C 809/12 powód powoływał się również na nieważność umowy z 23.10.1995 r. rozszerzającej ustawową wspólność małżeńską. Powództwo w sprawie I C 809/12 zostało prawomocnie oddalone. (**dowód:** z akt sprawy sygn. I C 809/12: wyrok Sądu I instancji k. 130, uzasadnienie wyroku k. 134 – 140, wyrok Sądu II instancji k. 177, uzasadnienie wyroku k. 179 – 181)

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny był bezsporny. Przedmiotem sporu były kwestia istnienia interesu prawnego powoda w wytoczeniu niniejszego powództwa i – ewentualnie, w dalszej kolejności, w przypadku uznania, że powód interes prawny posiada – ważność umowy z 23.10.1995r.

W ocenie Sądu powództwo jest bezzasadne z uwagi na trafnie podniesiony przez pozwaną zarzut braku interesu prawnego powoda w wystąpieniu z niniejszym pozwem. Stwierdzenie braku interesu prawnego po stronie powodowej już musiało skutkować oddaleniem powództwa, albowiem istnienie interesu prawnego jest podstawową i pierwszoplanową przesłanką podlegającą badaniu w procesie toczącym się na podstawie art. 189 k.p.c. Dopiero po wykazaniu legitymacji prawnej do wytoczenia procesu w oparciu o ten przepis możliwe jest badanie przez sąd dalszych przesłanek prowadzących do wydania wyroku. (tak wyrok SA w Katowicach z 3.12.2013r. w sprawie I ACa 743/13, lex nr 1415941)

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. to obiektywna, a nie tylko hipotetyczna potrzeba prawna uzyskania wyroku odpowiedniej treści, występująca wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Praktycznie rzecz biorąc, interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni

powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka. Powszechnie przyjęte jest bowiem w doktrynie i orzecznictwie twierdzenie, że interes prawny do wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego w zasadzie nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw. (v. np. orzeczn. SN z 29.10.2009 r., III CZP 79/09, LEX nr 533836; wyrok SA w Katowicach z 10.10.2013r., I ACa 620/13, lex nr 1394205)

W ocenie Sądu powodowi przysługuje dalej idące roszczenie, niż to, z którym wystąpił w niniejszej sprawie, a mianowicie powództwo o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Sąd dostrzega, że powództwa z art. 189 kpc i z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece różnią się, choćby z tego względu, że uwzględnienie powództwa o usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym korzysta z prawomocności rozszerzonej (tj. skutecznej nie tylko w wobec stron postępowania), ale właśnie z uwagi na skutek, jaki wywiera wyrok oparty na art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece uprawnione jest stwierdzenie, że powództwo oparte na powołanym przepisie zapewnia powodowi szerszą ochronę. Można zasadnie twierdzić, że powód ma tego pełną świadomość, skoro uprzednio z takim właśnie żądaniem wystąpił w sprawie I C 809/12. Ponadto, powód może dochodzić ochrony swoich praw w sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej.

Już z tych względów powództwo zdaniem Sądu należało oddalić. Tym niemniej wskazać jeszcze wypada, że powód nieważności umowy z 23.10.1995 r. upatrywał w jej niezgodność z wolą darczyńcy. Stwierdzić zatem należy, że ewentualne roszczenia – oparte o powyższe twierdzenie - mogłyby przysługiwać jedynie darczyńcy, albowiem to jego sfera uprawnień mogłaby hipotetycznie zostać naruszona wskutek zawarcia umowy z 23.10.1995 r.

Wypada jeszcze przytoczyć w tym miejscu wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 28.11.2006r. w sprawie I ACa 888/06, który wyraził pogląd, że interes prawny w sprawie o ustalenie, nie wyczerpuje się w tym, że w ocenie powoda umowa jest nieważna i dlatego konieczne jest wydanie wyroku, który stwierdziłby tę nieważność. Nieważność czynności prawnej nie przesądza bowiem sama przez się o istnieniu interesu prawnego w postępowaniu ustalającym. (LEX nr 331023)

Sąd orzekający w niniejszej sprawie w całości podziela rozważania i ocenę prawną wyrażone przez sądy obu instancji w sprawie I C 809/12, które uznały, że umowa z 23.10.1995r. jest ważna, a tym samym nie narusza art. 49 § 3 k.r.o. (w brzmieniu sprzed nowelizacji). Powołany przepis stanowił, że spadkodawca lub darczyńca może zastrzec, że przedmioty przypadające jednemu z małżonków z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny nie wejdą do wspólności. Przepis ten znajduje zastosowanie dopiero od chwili zawarcia majątkowej umowy małżeńskiej pomiędzy stronami, przy czym jego wykładnia gramatyczna, a także celowościowa nakazuje przyjąć, iż ma on zastosowanie jedynie do przedmiotów nabywanych w przyszłości, a nie wchodzących już w dacie jej zawarcia w skład majątku osobistego jednego z małżonków – jak miało to miejsce w rozpatrywanej sprawie. Potwierdza to także treść ówczesnie obowiązującego art. 47 § 1 k.r.o., który przyznawał małżonkom prawa swobodnego kształtowania ich ustroju majątkowego. Wynika z tego zatem, iż wola darczyńcy w zakresie obdarowania tylko jednego z małżonków nie stanowi podstawy uznania umowy z 23.10.1995r. za nieważną; okolicznością taką nie jest również brak wiedzy darczyńcy o rozszerzeniu wspólności majątkowej stron na przedmiot darowizny.

Z tych względów Sąd orzekł jak w sentencji.

W pkt 2 Sąd orzekł na podstawie art. 13 ust. 1 w zw. z art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - od wartości przedmiotu sporu 20 000 zł (v. pkt 2 zarz. k. 38).

O kosztach na rzecz pozwanej Sąd orzekł w pkt 3. na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

/-/ A. D.